

Ziemia Blosseville'a, leżąca w środkowym pasie wschodniego wybrzeża Grenlandii jest rejonem z reguły niedostępnym dla żeglugi, cechującym się niezwykle surowym klimatem. Powoduje to wschodnio-grenlandzki prąd płynący bezpośrednio z Oceanu Lodowatego wzdłuż wschodniego wybrzeża Grenlandii. Przez cały czas wyprawy, która trwała od 1 do 21 sierpnia, było bardzo trudno, zła pogoda, sztormy lub mgła. Przedzieraliśmy się drewnianym jachtem przez ogromne pola paku lodowego, które tarasowały drogę do brzegów. W dodatku nastąpiła awaria urządzeń do łączności satelitarnej, w związku z tym brak map pogodowych.

W czasie omawianej wyprawy zakończono penetrację szlaku wikingów. Przewodzone były też badania botaniczne na lądzie. Tutaj były dodatkowe emocje – mnóstwo świeżych śladów niedźwiedzi.

Zebrano piękne i interesujące materiały naukowe, głównie z dziedziny lichenologii, algologii i mikologii. Penetrację prowadzono często w miejscach, z których dotąd nie było żadnych materiałów i badań.

Za opłynięcie Ziemi Blosseville'a kpt. Janusz Kurbiel wraz z załogą otrzymał II Nagrodę Rejs Roku 1999. Rejs został uznany za najważniejszy wyczyn żeglarski roku 1999 i uhonorowany nagrodą „Kolosy '99”.

Stefan Skiba
Wiesław Ziaja
Uniwersytet Jagielloński
Instytut Geografii
31-044 Kraków
ul. Grodzka 64

WYPRAWA UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO NA SÖRKAPPLAND (SPITSBERGEN) W ROKU 2000

W latach 1980–1991 Uniwersytet Jagielloński zorganizował serię corocznych wypraw letnich na południową część Spitsbergenu, dzięki którym wszechstronnie rozpoznano i opracowano strukturę i funkcjonowanie środowiska Sörkapplandu, jak również jego ewolucję od schyłku plejstocenu (badania geologiczne, geomorfologiczne, hydrologiczne, botaniczne, ornitologiczne, gleboznawcze, obserwacje meteorologiczne oraz badania historyczno–archeologiczne).

Głównym celem wyprawy w roku 2000, kontynuującej kompleksowe badania środowiska po dziewięcioletniej przerwie, było uzupełnienie danych do opracowywanej monografii geograficznej Sörkapplandu.

Wyprawa Uniwersytetu Jagiellońskiego na Spitsbergen w roku 2000, stanowiła część projektu badawczego finansowanego przez Komitet Badań Naukowych nr 6 P04G 054 18 Struktura i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego Sörkapplandu w aspekcie ochrony Parku Narodowego Południowego Spitsbergenu. Z uwagi na to, że pokrywa glebowa omawianego obszaru była dotąd najslabiej rozpoznany element środowiska, główny nacisk położono na badania gleboznawcze (Stefan Skiba, Marek Drewnik, Rafał Szmuc). Prowadzono również kompleksowe badania fizycznogeograficzne (Wiesław Ziaja) w wybranych rejonach Sörkapplandu, a także nad stanem zabytków, czyli pozostałości po dawnym osadnictwie wielorybniczym i traperskim nad Zatoką Gåshamna (Adam Krawczyk).

W czasie wyprawy przeprowadzono następujące badania terenowe:

1. Kompleksowe badania fizycznogeograficzne mające na celu ustalenie zmian, jakie zaszły w środowisku przyrodniczym Sörkapplandu w okresie ostatniego 10-lecia. Z obserwacji terenowych wynika, że niektóre komponenty środowiska zostały wzbogacone o nowe cechy. Przykładem tego jest gwałtowny wzrost liczebności populacji renifera (z kilku sztuk na początku lat 90-tych do ponad 100 sztuk zauważonych w czasie wyprawy). Zaobserwowano również rozwój roślinności naczyniowej na obszarach opisywanych dotychczas jako pustacie



Wyprawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, Konstantinovka, lipiec 2000 r., od lewej: Wiesław Ziaja, Adam Krawczyk, Rafał Szmuc, Stefan Skiba, Marek Drewnik.

(fot. R. Szmuc)

arktyczne, np. na Kulmstrandzie. Stwierdzono wzmożenie intensywności procesów morfogenetycznych charakterystycznych dla sezonu letniego, np. procesy fluwialne na Gåshamnöyra i krasowe na Björnbeinflýene.

2. W badaniach gleb zwrócono uwagę nie tylko na pedogenezę, ale również na przestrzenne zróżnicowanie pokrywy glebowej w nawiązaniu do pozostałych komponentów środowiska. Obserwowano rozwój gleb i przemiany w glebach zachodzące pod wpływem ewolucji środowiska abiotycznego i biotycznego, np. zmiany struktury pokrywy glebowej na Gåshamnöyra, na Kulmstrandzie oraz u podnóży masywów górskich.

3. Przeprowadzono badania, w jaki sposób zmiany środowiska przyrodniczego wpłynęły na stan zachowania chronionych obiektów historycznych. Wykonano dokumentację pozostałości działalności zachodnioeuropejskich wielorybników w Gåshamna (piece do wytapiania tłuszczu, groby) w XVII w., a także norweskich traperów w XX w. (chaty), oraz bazy rosyjskiej wyprawy z lat 1899/1900 (Konstantinovka) i niezidentyfikowanego grobu prawosławnego (zachodnie wybrzeże Gåshamny). Przeprowadzono też pomiary do rekonstrukcji stanu wybrzeża Gåshamny w XVII w.

4. Zbadano najwyższą na Spitsbergenie podniesioną terasę morską, na ok. 335 m n.p.m., na stokach Hilmarfjellet.

Wyprawa trwała od 5 lipca do 10 sierpnia 2000 r. Trasa wyprawy: do Tromsø promem przez Bałtyk i samochodem, z Tromsø na Spitsbergen i z powrotem norweskim statkiem handlowym „Norbjörn”, następnie autobusem do Narwiku i pociągiem do Sztokholmu, a stamtąd promem do Polski. Zebrane materiały dokumentacyjne (głównie próbki glebowe) zostały przewiezione do kraju przez statek badawczy Instytutu Oceanologii PAN „Oceania”.

Prof. dr Stanisław Rakusa-Suszczewski
Zakład Biologii Antarktyki
Polskiej Akademii Nauk
02-141 Warszawa
ul. Ustrzycka 10/12

NARODOWY PROGRAM BADAŃ NA STACJI H. ARCTOWSKIEGO W ANTARKTYCE

Od 8 lat istnienia samodzielnego Zakładu Biologii Antarktyki Polskiej Akademii Nauk, placówka ta prowadzi badania, organizuje i koordynuje w skali kraju narodowy program badań antarktycznych pt. „Zmienność ekosystemu strefy przybrzeżnej Antarktyki”. Te funkcje wynikają z statutu zatwierdzonego przez